

AKATALPA

Mayıs 2004

Aylık Edebiyat Dergisi

Sayı : 53

MAYIS İLE DAĞ MAYASILOTU

Ramis DARA

Kitap, kimi edebiyatçılar için araç, kimileri için amaçtır. Genellikle pazara yakın olanlarda araç, uzak olanlarda amaçtır.

Meseleyi böyle adlandırışından büsbütün ikincilerden yana olduğum sanılmasın; ben sadece edebiyat ve –biraz da yayın– sosyolojisine ilişkin bir durumu saptıyorum.

Pazara uzak olanları İstanbul dışında yaşayanlar ya da doğrudan bir yayınevinde çalışmayanlar olarak da anlayabiliriz. Fiziki konumlanış buna epey izin veriyor çünkü.

Kitabı amaç gibi gören sevgili uzaktakiler. Var mısınız gerçekten? Siz böyle misiniz? Kendinizi öyle görüyor musunuz sahiden?

Böyle bir hayatın kolay olmadığını yakından biliyorum. Ama böyle bir hayatın gereklerini yerine getirmenin sayısız yararları da vardır, herhalde farkındasınızdır. Yılmaz, yetinmez, güncel ve gündelik hayatın ormanlarında çok fazla güç kaybetmez, amacınız için inatla ve kuşkuyla çalışırsanız, on bir buçuktan vurma şansınız her zaman vardır. Bu şansınız en az pazarın yakınındakiler kadardır.

Elbette önemli olan hem nicelik ve hem niteliktir. Keşke 10-20-60-100 kitabınız olsa ve bunların birçoğu doruk olsa. Ama yalancı-sıladan uzaktalığınız, şu tuhaf gurbetliliğiniz kitaplara tek tek, bir büyük amacın araçları gibi bakma fırsatı tanımıyorsa size, siz de yayımlayacağımız kimi kitaplara büsbütün amaç gibi bakacaksınız. İçlerini öyle dolduracaksınız.

Böyle sıkı ve şaşmaz bakarsanız, elverişsizlik görünenden, tam tersine ek imkân yaratırsınız.

Boş bulunup kıskandığımız olsa da bazen, konumları gereği kitabı araçsallaştıranlara kızmaya hiç hakkımız yok. Tam tersine; bakarsanız, aslında belki de onlar kimi açılardan siz gurbettekilerden de zor durumdadır. Söyleyecekleri her sıradan sözün pullanarak postalanma imkânı onları sığlaştırabilir, hedef kaygısından uzaklaştırabilir. Hatta hatta hep karavana atarlar da onlara on ikiden vurdukları söylenir...

Fazıl Hüsnü DAĞLARCA

ÖZGÜRLÜĞÜNDE DAL BUDAK SALAN

Ağaç bir ülkedir
Dalları kentler
Yaprakları yurttaşlar
Gün doğarken aydınlanmasıdır sizin uyanmalarınız

Gece gündüz sallanır ağaç
Geceyi okurkendir gündüzü okurkendir
Geçmişbilimin yerbilimin anılarından
Yaz geldi mi yeniler evren yaşamını

Çok güçlüdür ağaç
İnanıldığı toprakta yeşilde
İnanıldığı erdemde
Durur bir tek yalan söylemeden

Ağaç söz verdiği yapar
Kiraz mı dedi kiraz verir
Armut mu dedi armut verir
Adıdır söz verdiği

Ağaç bir insandır
Yurdunda dal budak salan
İnsanlar ağaç olmalı
Özgürlüğünde dal budak salan

Biliyorum, bu sözlerimden kimse alınmayacak. Zaten kimse alınsın diye de söylenmediler. (B)En çoğunu bunların kendime söyledim.

Özel Teşekkür: *Büyük şair Dağlarca'ya sayfaları-mıza hoşgeldiniz, diyor; ağırlıklı konusu edebiyatımızda eleştiri ve deneme olan "9. Bursa Edebiyat Günleri"ne katılan Türk edebiyatının önde gelen eleştirmen ve yazarlarına Akatalpa adına teşekkür ediyorum.*

Yusuf Alper, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Ramis Dara, Nuri Demirci, Melih Elal, Osman Serhat Erkekli, Emre Gümüüşdoğan, Metin Güven, Hilmi Haşal, Ayşegül İzmirli, Salih Mercanoğlu, Fergun Özelli, İlyas Tunç, Serdar Ünver, Betül Yazıcı, Pelin Yılmaz.

EDEBİYAT VE SANAT ORTAMINI DERT EDİNEREN BİR DERGİ: ‘OLUŞUM’

Melih ELAL

Oluşum, 1974 Mayıs ile 1984 Kasım arasında Ankara’da 128 sayı yayımlanan bir dergi. Yayımı süresince giderek birbirinden kopmaya başlayan edebiyat ortamını birbirine yaklaştırmayı, birbirine tutunmasını sağlamayı kaygı edinen, sürekli olarak, bir edebiyat dergisi nasıl olmalıdır, sorusunu soran ve bunu sorgulayan bir dergi.

Oluşum, önce büyük boyutlarda gazete gibi iki yaprak olarak çıkmaya başlar. 3. sayıdan başlayarak dört sayıda bir, bir yaprağını plastik sanatlarla ayırır. 1977 yılının Ekim / Kasım (42/43) sayısı birlikte yayımlanır. Dergi bu sayıda boyut değiştirir ve tekrar 1. sayıdan başlar, ama eski sıra numarasını da verir. *Oluşum*, artık 20 x 27,5 cm boyutlarında kapaksız, 32 sayfa olarak yayımlanır. İçerik gereği ya da özel sayılar nedeniyle kimi aylarda bu sayfa sayısı artar.

Derginin başlangıçtan sonuna değin Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Fahrünnisa Kadıbeşegil’dir. Yayımlandığı 128 sayı boyunca dergi, dört ayrı dönem yaşar. 1 - 37. sayılar birinci dönemi oluşturur ve şiir, öykü, edebiyat ortamına yönelik her türlü yazının yayımlandığı görülür. 38 - 49. sayılar ikinci dönemi oluşturur ve Cemal Süreya’nın ağırlığı hissedilir. Kapakta yer alan imzasız yazılarda 70’li yılların yazın sorunları, edebiyat dergilerinin tirajı, gazetelerdeki tefrika romanların yerine giderek çizgi romanın geçmesi, televizyonun romanı ve öyküyü tehdit etmesi, basında edebiyatın yerinin gün geçtikçe daralması ve kitlelere ulaşamaması gibi konular işlenir.

Oluşum’un 56. sayısının Ne Var Ne Yok adlı bölümünde “*Oluşum* çevresinin bir özlemi var: Cemal Süreya. Bakalım ne zaman bizlere ‘üvey evlat’ gibi davranmaktan cayacak. İlk ve son sayfalar onu bekliyor çünkü” denilerek ilk sayfalardaki imzasız yazıların kimin tarafından yazıldığı bir şekilde açıklanmış olur. Bu dönemde *Oluşum*’un son sayfasındaysa her sayı Cemal Süreya’dan bir şiir yayımlanmaktadır.

50 - 95. sayılar derginin üçüncü dönemidir. Bu dönemde, 38. sayıda Cemal Süreya ile birlikte dergide yazmaya başlayan Enis Batur’un etkin olduğu görülür. 50. sayıdan başlayarak, imzasını da kullanarak başyazıları o yazar. Yazılarında, edebiyatçıların siyasal kamplara bölünmesinin edebiyat ortamı üzerindeki olumsuzluklarından, yazarken salt edebiyat kaygısının ön plana çıkması gerektiğinden, edebiyatın siyaset üstü olduğundan söz eder. 96 - 128. sayılar son dönemi oluşturur. Bu dönemde akademisyenler dergide çok görünmeye başlar. Ne yazık ki *Oluşum*’un bu dönemi, en zayıf dönemidir.

Oluşum, yayımı süresince özelliği olan sayılarla birlikte, özel sayılar da yayımlar. Derginin 29, 52/53, 76/77. sayıları ‘Öykü Sayısı’ olarak yayımlanır ve bolca öyküye yer verilir. Bu yönüyle, bu sayılar özelliği olan sayılardır. Öykü Sayısı’nın dışındaki hemen hemen her sayısında en az bir öykü yayımlar *Oluşum*. Kemal Bekir, Nazlı Eray, İnci Aral, Selçuk Baran, Pınar Kür, Burhan Günel, Buket Uzuner, Fakir Baykurt, Talip Apaydın öyküleriyle dergide yer alan yazarlardan bir kısmıdır.

Oluşum’un 64/65, 88/89. sayıları ‘Şiir Özel Sayısı’; 97. sayısı ‘Mektup Özel Sayısı’; 105. sayısı ‘Çağdaş Roman Özel Sayısı’; 82, 85. sayıları ‘Frankfurt Okulu Özel Sayısı’ ve ‘Frankfurt Estetik Özel Sayısı II’ olarak yayımlanır. Frankfurt Okulu üzerine yayımlanan bu özel sayılar, ülke gündemine bu konuyu, bu kadar kapsamlı biçimde getirmesi açısından hem bir ilki oluşturur, hem de önemli yazılar yayımlanır.

Derginin 50. sayısında Bedrettin Cömert’in İkinci Yeni şiiri üzerine önemli bir yazısı yayımlanır. Bu yazı belki de Cömert’in son yazılarından biridir, çünkü kısa bir süre sonra öldürülecektir.

52/53. sayı bu olayı kınayan yazılarla çıkar. 62. sayıdan başlayarak her sayıda çeviri şiirlere yer verilmeye başlanır. 64/65. sayıdan başlayarak da bu şiirler kendilerine arka kapakta yer bulur. 64/65. sayıdan başlayarak ilk sayfada yer alan başyazı kaldırılır. *Oluşum*’un bu içerik değişikliği 68. sayıda duyurulur. 69. sayıdan başlayarak ‘Dağar’ adlı bir bölüm açılır. Burada yazarlarımızın o güne kadar hiçbir yerde yayımlanmamış verimleri yayımlanır. Dağar bölümünde Mehmet Tamer (70), Nedim Gürsel (72), Oğuz Demiralp (74), İzzet Yasar (76/77), Enis Batur (78) gibi isimler yer alır. 87. sayıdan sonra bu bölüm sessizce ortadan kalkar.

Oluşum’da Cemal Süreya, Enis Batur, Cahit Külebi, Ali Püsküllüoğlu, Ahmet İnam, Bertan Onaran, Sevda Şener, Bedrettin Cömert, Selim İleri, İlhan Berk, Ahmet Oktay edebiyattan tiyatroya, resimden heykele uzanan yazılarıyla; Süreya Berfe, Veysel Çolak, Metin Altıok, Mehmet Taner, Mehmet Mümtaz Tuzcu, Metin Güven, Hilmi Haşal şiirleriyle sıkça görülür. *Oluşum*’da iyi şiirin yanında kötü şiirin de oldukça fazla yayımlanması derginin olumsuz yanındır.

Dergide Hüseyin Atabaş, kısa süre yayın yönetmenliği yapar. Daha sonra bu görev kalkar. 72. sayıdan başlayarak Nisa Kadıbeşegil, Füsün Altıok (Akathlı), Enis Batur, Selim İleri, Oğuz Demiralp’ten oluşan yayın kurulu vardır. 12 Eylül 1980 darbesinden sonra *Oluşum* da değişim geçirir. Oğuz Demiralp Almanya’ya, Enis Batur askere gider. Füsün Akathlı dergiden ayrılır, yerine 79. sayıda Ertuğrul Özkök yayın kuruluna girer. 94. sayıda kurul genişler; Ünsal Oskay, İsmail Ertürk, Oruç Aruoba katılırlar. Bu kadar kalabalık yayın kurulu eleştiri konusu olur ve 96. sayıda kaldırılır.

Enis Batur’un *Oluşum*’un 62. sayısında yayımlanan yazısından söz etmeden geçemeyeceğim. Batur “Yaşıtlım aydınların durumu benimkinden pek ayrımlı değil: Pek çoğu, tıpkı benim gibi, Türkiye’de 1960 öncesi oluşturulmuş kültür etkinliklerini zincirleme bir biçimde kavrama olanağından yoksun bırakılmış kişiler. Babadan, büyükbabadan zengin kitaplık devralanların sayısı kabarık mı acaba?” diye soruyor. Böylece dergilerin neden okunmadığını, kitapların neden çok satmadığı sorusunu da bir bakıma yanıtlıyor. Şimdi bir soru da benden: Kaçınız babanızdan, büyükbabanızdan kalma evde oturuyorsunuz? Çocuklarımız, sizin evinizde oturmayı düşünüyor mu? Yanıtlar hayırsa, göçebe toplum olmaktan kurtulamadık demektir. O halde evimizde geleceğe kalacak kitaplarımız, duvarlarımızda asılı resimlerimiz olamaz, uzunca bir süre olmayacaktır da... *Oluşum* gibi nice dergi de bir süre sonra sahiplenecek insanlar olmadığı için, göçebe olduğumuz için göçecek, o dergi yerine yeni bir dergi çıkarırım, dediğimiz için, bir yerde yayımına son vermek durumunda kalacaktır.

Ne diyelim? Çok dergi yerine, alanında nesiller boyu yayımlanacak dergi, dergiler dileyelim.

ÇIKTI!

Keşişin Gümüşleri
(Günlük)

Ramis DARA

Yom Yayınları
Şanlıurfa, Nisan 2004

İlyas TUNÇ

GÜL ÜRKÜTÜR...

ey, vazolar, antikalar! ey, kokulu kumaşlar!
üzgün ay çekilirken evine, kunduzlar terk ederken
geceyi, haziran utangaçtı, eylül unutkan... kimseler
söylemedi... patikalardan geçtim, asma bahçelerden,
uçurumlardan... öğrendim eski yazıtlardan gerçeği:
gül ürkütür...
ne şatolar, tapınaklar, ne ortaçağ karanlığı...
giyotinler, makaslar da; vampir yarasalar da değil... korsanları
bilirim; ejderhaları, timsahları... bilirim dipten gelen
dalgaları...
gül ürkütür...
yabanıl ve çekici... geceden uzak, şafağa yakın...
yamaçlardan aşağı... kırmızı bir salyangoz, bir derisi dikenli...
bakışırken masum, koklaşırken cüretkâr... çünkü bir
sinekkapan, çünkü aşısız salgın...
ey, sunaklar, sarmaşıklar! ey, emici dudaklar!
gül ürkütür...

Fergun ÖZELLİ

KÂİNAT KAPANI

(ter baskınıyla şaşkına dönen sarmaşık kulesinde
kanlı kanatlarıyla uçuşa kararı almış atsineleri
aceleyle koşuşurken, alınlarında kirler yüzen
gazetelerin asla basamayacağı bir haber sızıyordu
pencereden: "kızıl gezegenden gelen şeffaf poşetteki
ayak izleri, bayat toprak, kurumuş nem ve ilginç
taban ölçüleri, şimdiye kadar düşünülenleri...")

kıyamet imi buydu belki
beyni buz kesen teleskop

(zaten, neil armstrong yemişti bütün ay çöreklerimi.
kimse sormadı ki o zamanlar, "martılar, hangi
devletin savaş jetleri?")

çöl ortasında nehirdim
umudu emilmiş serap

(dedim ki: işte ben, işte kızıl gezegen, işte ayak
izleri...)

–sarıldı silahına ırkçı dindar; kanla mühürleyecek
şakakları... [çıkırmamalı ortaya, asla okunmamalı
insan denen deneysel böceğin kutsal geçmiş
kitapları.]–

hadi bulutlar paranoyaktı
ya güneşin akıl almaz saçmalıkları

(topladım kilimimi, hırkamı giydim; pusuya yatmış
kara bir deliktim, elimde asa, gönüllü girdim kâinat
kapanına; hiç olmazsa, hiç olmazsa...)

tozdum ya, hayat dolu minicik mânâ
yırtıldım yeniden ateşi bulmaya

inansanız da inanmasanız da!

Yusuf ALPER

SUSAN SOLGUN TERAZİ

Bir uçurum kenarı kuş uçuşu rüzgârda
O hangi dağın ardı ben nerelerden yaya

Ey kimsesiz suların selinde ağaç kökü
Ben neyin uzağında ben neyin yakınında

Annem annem diyordum susan solgun terazi
Denge üstüne denge gel biraz da sen oynat

Beni benden uçuran kaçırın seni benden
Kimselerin yalnızı kimin kalabalığı

Serdar ÜNVER

BÖYLE DEDİ BADEM DALI

– İlk'im, ilk'in
çiçek çiçek muştusu!
Yeter olsun bu sevinç!

... der'ken duydum, bıldırdı
meğer yine açmışım! Köküm
dedi: "Kendini,
ilk'in ince yüzünde
gördün ama dalcığım,
sana bana bu Zaman,
neyi bine bölmeden
verir olsun, bir düşün!"

Ne ötedir ilk diye,
dikileli, bildiğim!"

Şimdi kendi halinde
küçücük bir dal'cığım!

Metin GÜVEN

CÜMBÜŞ

Bir cümbüş bu.

Ters dönmüş kirli bir çocuk eline benzediğine bakmayın.
Annem onu; savaştan önce, kör ve kekeme bir Rum'dan
almıştı. Yıllardır köydeki evin çatısında, tavan arasına
gizlenmiş bir tavşan gibi, karanlığın sesini yitirdiği yerde
duruyordu.

Hani! Giriyorsun ya içeri, yüzünün coğrafyasına damlayan
kanla. Hani! Kırmızı hırkalar içinde çoğalan siyah bir kazak
oluyorsun ya akşamüstleri. Çılgınlığına püsküller takarak
dolaşan yaşlı adam; çekil oradan! Kızımı göremiyorum.
Kızım; benim besinsuyum, kızım sevgilim.

Cemre düştü, çember daraldı

–Oğlak; kovanın kalbine batırıp çıkarıyor küçük
ayaklarını.

Yaz geldi bile...

ŞAİR, ŞİİR / OKUR*

Nuri DEMİRCİ

“Günümüz şairi şiirin neresinde?” sorusunun yanıtını ararken, şair-şiir ikilisine, dar anlamda okuru, geniş anlamıyla toplumu da eklememizin daha doğru olacağını; böylece hem sacayağın eksikliğini tamamlayacağımızı, hem de soruyu kendi içinde çeşitlendirerek farklı açılımlara varabileceğimizi düşünüyorum. Günümüz şairini şiirle buluşturmadan önce, günümüz şiirinin okurla veya toplumla ilişkisini ya da günümüz şairinin toplumdaki yerini, –tartışmasak bile– saptamamız, sanırım yanıtı bulmamızda bize yardımcı olacaktır.

Şiir-toplum ilişkisinde gördüğümüz ne, önce buna bir bakalım. Bana göre, bizler, genlerini tıka basa şiirle doldurmuş sıkı bir şiirsever toplumu oluşturuyoruz. Şiir, hemen herkesin hayatının hiç değilse bir döneminde, okunur ya da yazılır bir tür olarak yer almıştır. Bilirsiniz, âşık olanlarımız, gurbete çıkanlarımız, askere gidenlerimiz, şiirin ateşten kalemiyle kâğıtların ucunu yakmayı, aşkın, gurbetin, askerliğin bir eki, bir uzantısı, bir töreni gibi algılarlar, duygularını en iyi bu şekilde ifade edeceklerine inanarak şiire sarılırlar. Buna karşılık, âşık olunanlar, sılada kalanlar, asker yolu gözleyenler de, duygularının postacısı olarak şiiri seçerler. Şiirin bu hali, bir işlevi olan, bir işe yarayan alet edevatın haline benzer. Gerçekten de şiir, bazen söylenmemiş bir aşkın vidasını söken bir tornavida olabilir. Bazen de tam bir kalbin kapısını açacakken yitirildiği anlaşılan bir anahtarın yerini alır ve bir maymuncuğa dönüşür. Her derde deva olabilir, açıkçası: Ruhunuzun kara çarşafı büründüğü bir sırada bir draje şiirle düze çıkabilme şansınız vardır.

Öte yandan, şiirin, kullanana göre rengini değiştiren bukalemunsu bir tarafının olduğu da bilinir. Şiirin bu özelliğini sevenler, rengini kendi ortamlarına uydurdukları bir turnusol kâğıdı gibi kullanırlar onu. Pembesiyle avunur, mavisıyla avuturlar; pembesine kanar, mavisıyla kandırırlar. Eh, hayat da bir yalandır zaten: Şiiri hayata dahil ederler.

Evet, şiire düşkünlüğümüz kesindir, bir dönem için de olsa şiire buluşmamız neredeyse kaçınılmazdır. Onun, bir mançılık topu gibi surlarımızı aşarak içimize dalmasına izin veririz. Ne var ki, şiirin delibozuk ateşini ıslah etmeyi, sanatın vazgeçilmez olan estetikle kabasını alarak onu bir sanat ürününe dönüştürmeyi pek beceremeyiz, becermeye de kalkışmayız. Gönülden gönüle, kafadan kafaya, içten içe mesajını iletmış mi, buna bakar, bununla yetiniriz. Şiirden istenen, beklenen de sadece budur. “İçine tükürülecek” bir şey olan sanat tarafını pek de umursamayız.

Galiba burada Aziz Nesin’in “*Türkiye’de her üç kişiden dördü şairdir*” sözünü anmanın tam sırasıdır. Nesin’in bu sözü üzerine edebiyat dergilerinde soruşturma dosyaları açıldığını anımsıyorum. Yanıt olarak şöyle sözler söylenmişti:

Bir eleştirmen olarak Mehmet H. Doğan, bu işin nicelik büyüklüğünü, özellikle genç yaşlarda, bir tür tanınma, kimliğini kanıtlama girişimi olarak değerlendiriyor, daha da ileri giderek, insanın ölüme karşı bir direnme, geriye adını bırakma arzusu olduğunu söylüyor ve şu benzetmeyi yapıyordu: “*hani ağaçlara adını yazmak gibi*”.

Hulki Aktunç, bu ironik yargıdan, karşı okuyuşla: “*Türkiye’de her üç kişiden dördü şair değildir*”e ve şiir kitaplarının baskı sayısına bakarak “*Türkiye’de her üç kişiden dördü şiir kitaplarını okumaz*” sonuçlarını çıkarmıştı.

Enver Ercan, Aziz Nesin’in, bu hınzır sözü, “*hemen herkesin şiir yazdığını söylemekten çok, yazanların büyük çoğunluğunun kendilerine beyhude yere şair muamelesi yaptıklarını*” ifade etmek için söylediğini düşünüyordu.

Tuğrul Tanyol’un bu sözün vardığı yere bakışı ise şöyleydi: “*İnsanlarımız hiçbir şey konusunda fazla gayretli olmadıklarından, en gayretsizce yazabileceğini düşündükleri şiire yöneliyorlar. İşin garip yanı yazdıklarının şiir olduğunu da sanıyorlar. Peki sanıyorlar da ne oluyor? Bunun kime ne zararı var ki? Eğer o kişi yazdıklarıyla mutlu oluyorsa, bırakılsun.*”

Bu sözün arkasına Gökhan Cengizhan’ın şu sözünü mutlaka eklemeliyiz: “*Şiir yazıyorsunuz, yetmiyor, bir de şair olmak istiyorsunuz.*”

*

“Şiir toplumun neresinde?” sorusuyla oluşturduğumuz bu küçük aynanın arkasında, “toplum şiirin neresinde?” sorusunun yanıtını da bulabiliriz. Aynaya yansıyan bu haliyle toplumun her yerinde ve her kesiminde varmış gibi görülen biçimsel şiir, sanatsal bir eylemin ürününe dönüştüğünde, yani olması gereken niteliğe kavuştuğunda, ne yazık ki, kısa sürmüş yazlar gibi çabucak bitiyor, belki bir özleme dönüşüyor, belki de ona bile dönüşmeden neredeyse yok oluyor, yok sayılıyor. Bu halin birçok açıklaması yapılabilir. Örneğin, eğitim eksikliği, kültür yoksunluğu, birikimsizlik gibi ilk akla gelen ve hazırda bekleyen nedenler peş peşe sıralanabilir. Bunların hepsi, evet, ama galiba, görselliğe şartlanmış, kolaycı bir toplum yapısının oluşmasıdır asıl neden. Gülten Akın’ın dediği gibi, ince şeyleri anlamaya ayrılacak vaktin olmamasıdır. Tüketiciliğimizi şiirde de göstermek, onu da bir çırpıda okuyup, anlamak ve hemen unutmak, yani harcamak, yani tüketmek istememizdir. Aslında, ülkemizde oluşan, oluşturulan sistem, bireye, yaşamın her alanında kendi koşullarını dayatmakta ve şiir de bu dayatmadan payına düşeni almaktadır. Sistem, toplumun büyük bir kesiminin şakağına geçim sıkıntısının namlusunu dayamış ve onlara iş ara, iş bul, çalış, yorul, televizyon izle ve uyu telkinini yapmış ve onların düşünmesini, okumasını, yazmasını, yorum yapmasını, yazılı bir yasak koymadan yasaklamıştır. Bu büyük çoğunluğun dışında kalan küçük azınlığın sanatla, hele hele şiirle uzaktan yakından ilgili olabileceğini düşünmekse saflık olur. Çünkü, şiiri parasal, siyasal, dinsel gücün peşinde koşanlarla ilişkilendirmek mümkün değildir.

Tablo bu olunca şiire toplumda ayıracağımız sayısal payın yüzdesi ve bu yüzdenin Türkçesi şudur: Bu ülkede yaşayan on bin kişiden sadece bir’i şiirle okur yazar olarak ilişkilidir.

Böyle diyorum ama, bu hesabın doğruluğunu test etmek için, dönüp yaşadığımız şehirlere baktığımızda, toplumun şiire karşı olan konulanmasından çok, şiirin hesaba gelmezliğini göreceğimizi de biliyorum ki, eh, bu da bir şeydir.

*

Peki, şiirin toplumdaki yeri nedir?

Peşin bir hüküm olduğunu kabul ederek söylüyorum, şairin toplumdaki yeri, şiirin toplumdaki yerinden çok farklı değildir. Toplumun şiiri tanımlaması ve onu kabullenmesi ile şairi tanımlaması ve kabullenmesi, sanırım birbirleriyle örtüşür. Örtüşmeyen, belki, şairlerin kendilerini tanımlamasıyla toplumun şairi tanımlamasıdır.

Örneğin, devrimci şiirin öncüsü Rimbaud, metafizik güçler yüklediği şairi, “*görünmez gören, bilinmez bilen adam*” olarak nitelemiştir. Lautréamont ise, toplumsal yanından bakarak şairi, “*Şair, toplumun bütün bireylerinden daha yaralı olmak zorunda olan*” diye tanımlamıştır. Octavio Paz’ın şaire yaklaşımı ise şöyle: “*Şair karanlıkta bile görebilmelidir*”. J. P. Sartre’in tanımı da şu: “*Şair, kendini yitirmeye adanmış adamdır.*”

Görülüyor ki şairin de, tıpkı şiir gibi, tek bir tanımı yapılamamış. Şiir yazana şair denir gibi basit tanımların da, şair şöyledir, böyledir ya da şudur, budur gibi adlandırmaların pek bir anlamı, geçerliliği ve de genelliği yok. Şairleri delilere ve peygamberlere yakın bulanları, tanıdığım şairleri düşündüğümde, pek de haklı bulamıyorum. Öte yandan, şairi “*gaybı kurcalayan çilingir*” olarak niteleyen Necip Fazıl’ın; “*şair gökyüzünün en yüksek yerlerine uzanıp Tanrıların avuçlarından şimşeklerle kopan ışığı kavrayıp alacak ve onu şiirlerle bürüyüp insanlara sunacak! Bu, şairin kutsal görevidir. Kendi yanıp tükenecekmiş bu yolda, ne çıkar?*” diyen Hölderlin’in bu sözlerinin hayattaki karşılığını da bulabilmiş değilim.

Bu tanım karmaşasına, “ey inananlar” diye seslenen Şuara Suresi’ndeki şair yaklaşımı eklenince, iş biraz daha karışıyor mu,

yoksa en berrak tanımı yapılarak şair kimliği açıklığa mı ulaşıyor, pek belli değil. “Onlar değil midir olmamış olmuş gibi gösterenler. Onların peşlerinden gitmeyiniz, onlar sapık ve sapkındırlar”.

Şairleri “inanın”ların dışında tutan, yani onları iktidara karşı gören, boyun eğmeye direnen muhaliflerin yanına ekleyen, sapık ve sapkın olmalarının yanına kışkırtıcılıklarını, asiliklerini, karşı oluşlarını koyan bu tanım, belki de şairlerin ruhsal çözümünü en iyi yapan tanımdır. Öyle ise, şairlerin toplumdaki yerlerini değerlendirmek çok kolay. Ama, gerçek öyle değil gibi geliyor bana. Yüzde 99’u Müslüman olan bu ülkede toplumun şairlere bakışı, bu surede yazılan bakışa pek uymuyor. Şairlerin, öyle ya da böyle, çok önemsenmeseler de hâlâ saygınlıkları var; görünen o. Bu saygı, mahallenin delisine gösterilen saygıya mı benzer ya da şairlerle ilişki kurulurken gösterilen özen, mahallenin delisine bulaşmamaya gösterilen özen gibi midir, bilmiyorum. Buradan şöyle bir sonuç çıkartılabilir: Ya toplum henüz cemaate dönüşmemiştir ve Şuara Suresi’ndeki tanımı abartılı bularak onu dikkate almamıştır ya da bu ülkenin şairleri yeterince sapık, yeterince sapkın, yeterince muhalif, yalancı, asi ve yeterince kışkırtıcı olamamışlardır. Evet, baş tacı edilmiyorlar, el üstünde tutulmuyorlar ama, varlar; varlıklarına da kimsenin herhangi bir itirazı yok.

*

Şairle toplumun birbirlerine karşı olan konumlarını böyle özetledikten sonra, şimdi, günümüz şairlerinin şiirin neresinde olduğu sorusunun yanıtını arayabiliriz.

Öncelikle, has şiiri, sanatsal bir ürün olan şiiri, bir duygu boşaltma kabı olarak algılanan şiirden ayırmalı ve onu hak ettiği yere, merkeze oturtmalıyız. Orası özdür, orası arzıdır, orası ışığın kaynağıdır, orası çekirdektir. Şairlerin öze yolculuğu, bu merkezin çevresindeki yörüngelerde başlar ve sürer. Böyle baktığımızda şairlerin şiir yazmalarını, onların şiir merkezinin çevresinde uydularak, pervaneleşerek, elektronlaşarak dönmeleri biçiminde tarif edebiliriz. Yörüngenin merkeze yakınlığı şairin yetkinliğiyle orantılıdır.

Günümüz şairlerinin yörüngelerini en iyi izleyebildiğimiz yer, şiir kitaplarından ve antolojilerden çok, edebiyat dergileridir, diye düşünüyorum. Gerçekten de edebiyat dergileri, bir yandan edebiyatın geleceğini belirlemek üzere kurulmuş birer meclis gibi görev yaparlar, bir yandan da tıpkı bir gözlemevi gibi çalışırlar. Böyle olduğu içindir ki, başta şiir olmak üzere, edebiyatın; başta şairler olmak üzere edebiyatçıların kendi seyir defterlerine düştikleri kayıtlar, en iyi edebiyat dergilerinde izlenir. Ve yine bu nedenle, şairlerle şiirin birbirlerine karşı oluşan konumlanmaları, en iyi dergiler aracılığıyla adlandırılabilir.

Günümüzde yayımlanan edebiyat dergilerine baktığımızda, şair–şiir ilişkisinde birkaç temel kesişimin öne çıktığını görüyoruz. İlki şu: Çoğu şair, şiirin böyle bir işlevi de olabileceğini düşünerek, şiiri bir kendini kanıtama nesnesi olarak kabul ediyor. Niteliğini göz ardı ederek hesapsız şiir yazmanın, olabildiğince fazla sayıda dergide şiir yayımlamayı marifet bellemenin başka bir açıklaması olamaz. Bu yolun, isim edinmenin, ad sağlamanın en kestirme yolu olduğuna inanılıyor. Oysa bu yol, çoğalırken eksilme tehlikesini içinde taşır. Edebiyat tarihinin bilinmeyen sayfaları, bu yolu seçen şairlerin isimleriyle doludur.

Yayımlanan adlarına sığınan kimi şairlerin, şımarıklık olarak tanımlanabilecek bazı davranışlar geliştirdiğini biliyor, okuyoruz. Bu şairlerden kimileri, şiir gönderdikleri derginin editörlerinden şiirlerinin yayımlandığı sayının adreslerine postalanmasını isterler. Bazıları da şiirlerine karşılık telif ücreti talep ederler. Aralarından hem dergi hem de telif ücreti isteyenler de çıkar. Günümüz edebiyat dünyasında, şairi, şiiri, dergileri ve telif ücretini kapsayan bir sistem henüz yerleşik hale gelmediği için, çıkış noktalarını, şiire bakışlarını ve şiiri kavrayışlarını ayrı tutarak, bu tavırlarda bir haklılık payı olduğunu düşünebiliriz. Bu haklılık şu iki sonucu çıkarmamıza engel değildir: Bir, bu şairler, ederlerini ödeyerek dergi edinmezler, dolayısıyla kendilerinden başka şairleri okumazlar, okumadıkları için de bir tür devekuşu şiiri yazarlar. İki, bu şairler, bir tür hayranlık

duygusuyla, sadece kendi arşivlerini oluşturma çabası içindedirler. Psikanalist bir yaklaşımla bu şairleri, kendilerini ötekilerden ayıran, onlardan soyutlanmaya çalışan, yalnızlaşmaya, “tek”leşmeye, giderek tanrılaşmaya yönelen, sergilemece kendi-severler olarak niteleyebiliriz.

Bu şairlerin dergilerde nasıl olup da yer alabildikleri, edebiyat dergileri bağlamında ayrıca sorgulanmalıdır.

Edebiyat dergilerinde gördüğümüz bir başka şair tipi, kendi imge dünyasını, kendi şiir dilini yaratarak kendi şiirinin peşinde koşmak yerine, başka şairlerin yaratıcı gücünü, dilini ve emeğini kendi şiirine taşıyan; bir anlamda imge, dil ve emek gaspıyla var olmaya çalışan şair tipidir. Bu hazırcılığa karşı, kendi şiirini korumaya çalışan kimi ustaların dergilerde şiir yayımlamaktan vazgeçtikleri, edebiyat dünyasında bilinir, söylenir.

Yazdıklarının yeterince değerlendirilmediğini düşünen, onarılmaz bir harcanmışlık duygusuyla kıvranan ve bu duygularına kapılarak saldırganlığa kayan şairler, bir başka şair grubunu oluştururlar. Onların gündeminde, daima şer güçlerin yönettiği bir şiir cumhuriyeti ve her daim hak yemeye şartlanmış iktidarlar kavramı yer alır. Kendi şiirlerini gözden geçirmek yerine, seçici konumda olanları eleştirmeyi görev edinmişlerdir. İçlerinde başlayan ve orada sonuçlanması gereken savaşı dışa vururlar ve var ettikleri sanal bir düşmanla mücadeleye girişirler. Bu iç savaş, eğer yeni ve değerli ürünlerin ortaya çıkmasına neden olabiliyorsa, böyle düşünenleri yeni bir şiir anlayışına, yeni bir şiir oluşumuna taşıyabilir. Ancak, görünen odur ki, bu karşı duruşlar, edebiyat dünyasına yeni şiir açılımları değil, sadece yeni Don Kişotlar, yeni yer değirmenleri kazandırmaktadır.

Günümüz şiirini izlemeden ve bu yüzden şiirimizin vardığı yeri görmeden içgüdüleriyle şiir yazanları, herhangi bir yoldan şöhreti yakalayıp bu şöhretin rüzgârıyla bir de şairliklerini kanıtlamaya kalkışan şiircileri, yazdıkları şarkı sözlerini şiir sanan şaircikleri, 40’larda, 50’lerde yaşayan şairler aracılığıyla tanıdığımız şiirin kötü taklitleriyle var olmaya çalışan garip manzumecileri birer madde olarak anıp geçmek istiyorum.

Şiire içtenlikle sarılan, alçakgönüllü bir sandalla ve bu sandala çekilmiş iyi niyet yelkeniyle şiir denizinde yol almaya çalışan, ancak şiirin sanatsal yönünü kavrayamadan duygu ve birikimlerini şiir biçiminde kâğıda döken ve sadece şiirin onarıcı yönüyle kendilerini sağaltan şairleri de şair–şiir duruşunda bir başka madde olarak anmamız doğru olur.

Peki, günümüz şiirini oluşturan şairler, çizdiğim bu profilin arkasında mı duruyorlar? Elbette hayır! Yukarıda sıraladığım şair tanımları şiirimizde vardır, hem de bol miktarda vardır ama, onlar sadece bütünün ayrıntılarıdır. Bugün, dünden gelen şiir köprüsünü yarına ulaştıracak bir şiirin ve yörüngeleriyle şiir çekirdeğine teğetler çizen dil ve yapı ustası şairlerimizin var olduğunu gönül rahatlığıyla söyleyebiliriz. O şairlerden her biri, bir yazıda, bir konuşmada böyle bir anılmayı değil, derin incelemelere, uzun konuşmalara konu olmayı hak ediyorlar. Bu nedenle onlar, bu satırlarla çizilen çapı küçük dairenin dışında tutulmuşlardır.

* Bu konuşma, 9 Mart 2004 tarihinde Tüyap 2. Bursa Kitap Fuarı’nda “Günümüz Şairi Şiirin Neresinde” konulu panelde sunulmuştur.

Hilmi HAŞAL

KIYI SERZENİŞİ

Sezdim gizli sisi, onun başlangıcı benim diyen
ilk tomurcuğun filiz sürdüğü kıyıymış meğer
artık hangi daldan hangi kuşlar kalksa uzağa
eski bir kırıklığın sızısıyla ağlar kanatlarının sisi

gelip kaldığım nere, kalıp gördüğüm yitimlerce
doğru ile yanlış arası bendim, çile sınanmaksı
yaşamının bir ucu, örülmü tuzaklara rağmen aşk
kavuşan kıyıların sevinciymiş an, ah, biraz da sisi

şimdi karanlığı dikiyorum tam ortasından, güzü
bir düşle yırtılıp ayrılmış yerinden, gececi güzü
saat tutuyor açıklarında denizinin hangi gemiye
feneri ılık bir kanamamış dün, sezdim gizli sisi

sesi de sessizliği de lacivert, zor dili uzaklaşmanın
bu yol nasılsa gidilecektir diye değil, ufuk gececi
varılacaktır onarılmazı onaran o yağmur nöbetine
şimdi kıvılcımı şakaymış, sezdim yaklaşan acı sisi.

Mudanya, Ekim 2003

Salih MERCANOĞLU

İKİ BİN DÖRT

boş beşik, bez bebek, tel araba yok
ağaca tırmanan çocuklar da
horozlu cep aynası, kemik tarak
kibrit yok ya
kibritçi kız da yok

sarı matematik defteri
çiçeği burnunda ahşap kalem
kısa, mütevazı rakamlar yok
hızla küçülse de dünya
seksen günde devri âlem de yok

sobanın üstünde kaynayan
çaydanlığın verdiği huzur
çat kapı, konu komşu yok
masaya serdiğimiz göz nuru
el emeği yok ya
emeğim tarihi de yok

melih, oktay, turgut, metin, ziya
cemal, cahit, can, nâzım cümle şuarı
orda bir köy yok, uzak yok
yeşermiş telgraf direkleri yok ya
niyazi de yok

elbet hatırlar birileri
temiz bir hava gibi soluduğunda sevgiliyi
hatırlar gündüz vakti, gece vakti
yıldızlar var, dünya var ya
umut da var

Betül YAZICI

ANKA

küllenmiş şarkılarının yanık kokusu
serçelerin sıska kanatlarında
göçmen anıları tutuşturuyor
yastıkta öylesine kalakalmış rahvan aşkların hüznü
birkaç tel saçla dağılıyor
geri geliyor sevinçlerim

şiiirlerinizi beğeneceğim diyorum
suskunluk kanonlarında birlikte yazmış olacağız...
tanışıyor, anlaşıyor, anlıyoruz birbirimizi
el eleyiz kitapların gözelerinde,
maviye boyanıyor avuçlarımız
düğmelerimi çözen mahir parmaklarınızda
tedirgin bir ürperiş
okşayın saçlarımı

sırlarınıza aşına kelimelerimle
dileniyor çerçevesinden yankısız sesim,

alacakşamın ıssızlığını alıp
yeni ay'ın masum ellerinden
kurşunkalemine kuşanmayı gökkuşağını
hülyalı bir gelinciğe takılıp sendeliyor
büyülü ışığında
köreliyor gözleri
körebe oynayacağız
çarpışarak çoğalacak yalanlarımız

Emre GÜMÜŞDOĞAN

KAV

aşktan sonra da yaşayacağım, kaçınılmaz
açık bir hesap, denkleşmemiş... içimdeki
çanı çalacak zangoç, her saat başı!
sayılı günlere bölecek beni yeniden
masallar üreten çocuk yanım.

zehir biriktirecek akrep, kav atacak yılan!
gözleri sabah, kumrular konacak balkon demirime.
ha bir eksik ha bir fazla, değişen bir şey yok
sokaklar aynı sokak; evler eski evlerim!
yalanlar incitecek şarkıların yüzünü...

yanlış numara çevirip kendi sesini dinleyen
parmaklarım, cebimde bir şeyler arayacak: bana
ait olmayan bir iz, bir mevsim adı belki de;
geçmişten bir slogan, bir düş, aynada...
en çok da unuttuğum sözcükleri, eksileceğim...

dilimin altında bir hap gibi duran adın,
böbrek sancımla uyandığım geceleri aniden!
o kuyu! ağrı biriktirdiğim sabırlı sarnıç...
ilk nefesimde sigaramın iliğimi emmesi,
kavşakta yönsüz bir tabela gibi kaldığım!..

"alt tarafı aşk!" diyecekler, inanmadan;
beni bir tek zeytin ağacı anlayacak!

SERKAN OZAN VE 'AĞRILAR KİTABI' ÜZERİNE

Osman Serhat ERKEKLİ

Serkan Ozan Özağaç'ı, 1999'da bir güz günü, o henüz on sekiz yaşındayken tanıdım. O günlerde "imge salatası"na karşı kavgamız başlamamıştı. Şairlerim ve eserlerim, Fazıl Hüsnü ile *Çocuk ve Allah*, Sedat Umran ile *Leke*'ydi ve gündemimde ağırlıklı olarak, "buluş"a verdiğim önem yatıyordu. Serkan Ozan da o günlerde buluşu önemsemi ve benim şairlerimden biri oldu. O günlerde şöyle yazıyordu:

*Kuşlar ki güneşin hünerli terzileridir
Bir gökyüzü diktiler ona yağmurun ipliğiyle
Kendi ince bedenlerinden.
Bir şiire yakalanan
En güzel imgedir bu*
(Kuşlar şiirinden alıntı)

Daha sonra sık okumaya başladı; Baudelaire ve *Çocuk ve Allah*'ı önemsemi. Ayrıca günümüzün yetenekli ve genç şairlerinden Can Bahadır Yüce'yle yakın bir arkadaşlık kurdu.

Ve şöyle şiirler yazmaya başladı:
*Karanlığın devamında söz bir düş gibi yavaşlar
Anlarım o an her ölüyü, titrer elimdeki äsa
Yazarım her varlık Acı'ya dönünceye kadar
Ki kurur ruhumda mürekkep: 'Ağrı' bir kitap olmasa*
(Ağrılar Kitabı şiirinden alıntı)

O günlerde, *Yenibinyıl Şiir* dergisinin ilk sayısında (Haziran 2001) Ozan'ın ve Bahadır'ın dikkatine sunarak şöyle bir eleştiri yapmıştım: "Biçim uğruna içerik ihmal edilmemeli. Güçlü biçimde, süslü biçimde içtenlik değil yapaylık buluyorum. Bazı genç şairler "şiir" söylemiyor; "kafiye" yazıyor. Şiir kafiye için değil; kafiye şiir içindir. Geleneği sürdürmek yinelemek değildir. Öyle olsa Fazıl Hüsnü *Çocuk ve Allah*'ı sürdürürdü. Bazı genç şairlerde Garip öncesi zaafı görüyorum."

Ayrıca yakın zamanlarda yayımlanan *Ruhun Şehveti* adlı son kitabında Serkan Ozan için yazılmış; onun özellikle şairce yaşantısını, tavrını, tarzını, kendini adamışlığını –herkes öyle değil– vurgulamak istemiş olacağım, beni etkilemiş olacak, çok şiir vardı. İnsanlar kim bu "Ozan" demiş olabilirler. Artık, az yayımlayan bu genç –yirmi üç yaşında– meçhul değil; çünkü *Ağrılar Kitabı* adında "ağır" bir kitap çıkardı. Ozan benden bir yazı bekler diye yazmıyorum bunları. Çok güç bir durumda kaldım; çünkü onun şu anki çizgisi bana artık çok uzak. Özgünlük bağlamında olumlu sözler edemem. Ancak gelenek-özünlük çelişkisi söz konusu edilebilir ve Ozan kendini "sanatın zaten özünde bir öykünme olduğu"nu söyleyerek savunabilir. Bu açıdan bakınca, Modern Şiir'in başlatıcısı Baudelaire karşısında Necip Fazıl, onun olumlu itkisiyle oluşan *Çocuk ve Allah*, Ahmet Muhip ne kerte özgündür ve şair değildirlir, diyebilir miyiz? Ya da yine benim şairlerimden Sedat Umran'ın *Leke*'sinde Alman Edebiyatındaki nesne şiirlerinden izler var mıdır, yok mudur? Kim özgün kim üzgün? Yeni bir sözü yeni bir söyleyişle söylemek becerisi ise galiba büyük halkaları başlatan kurucu şairlere kalıyor. Bunlar dışında benim övebileceğim olumlu yanı buluşu ve derinliği gözetme çabası ya da bu olguların kendindenliği... Geriye tarihin ve talihin ona tanyacağı fırsatlar ve o fırsatları kullanmak kalıyor. Yolu açık olsun. 18 Ocak 2004.

Serkan Ozan Özağaç, *Ağrılar Kitabı*, c Yayınları, Aralık 2003

ŞİİRİN RENGİ

Pelin YILMAZ

Kim resmi dilimiz aynı diye aynı dili konuştuğumuzu söyleyebilir ki? Ortak sözcükler kullanıyor olmamız bile yetmiyor buna. Aynı sesleri çıkardığımız insanlarla aynı dünyada mı soluklanıyoruz sanki? Herkesin ve her şeyin ayrı bir dünyası var, gerçek dünyadan farklı. Gerçek neyse artık!

Eşyanın, kavramların, insanların ayrı ayrı kurulmuş dünyaları, ülkeleri, dilleri var. Şiirin de öyle.

Şiirin dili ayrı, sözcükleri, nesnelere, anlamı parçalayıp ötesine geçen tüm dillerin içinde ve tüm dillerin üstünde bir dil, başka bir sesi var onun hiçbir sese benzemeyen ama sanki tüm seslerden tınılar taşıyan.

Şiirin dili ayrı, okuması da yazması da güç, emek isteyen.

Melih Cevdet Anday "...Bu kadar yakın ve bu kadar bilinmez olan başka bir konum yok benim. Şiiri duyuyorum, hatta görüyorum, dokunuyorum sanki ona, yıllardır yapıyorum da, ama onunla her karşılaşmada bir şaşkınlığa düşüyorum. Bütün tarihte, bütün dünyada şiir var, ama onun ne olduğunu bir bilen yok. Uğraşacaksınız, didineceksiniz, sizi sevindirdiğini görüvereceksiniz, tanımış gibi olacaksınız, ama yitirecek o, başka sefer başka bir kılıfta çıkacak karşınıza..." diyor. Öyle bir dil işte bu. Şiir edebiyatın ele avuca sığmaz yaramaz çocuğu. Güzelliği de burada zaten.

Ayrı bir ülkesi, ayrı bir dili, ayrı bir sesi var şiirin, peki ya rengi? Eğer bir rengi varsa, bu beyaz olmalı. Anlaşılmamış bir renktir beyaz, bilenler bilir, bilmeyen renksizlikle bir tutar, "beyaz işte, yok gibi bir şey" der geçer, oysa beyaz güneş tayfının tüm renklerini içinde taşıyan bir renktir.

Beyaz kırılınca, parçalanıp kendisinin ötesine geçer, yedi renege ayrılır ki, tüm renkler bu yedinin kaynaşması ve ayrışmasından doğar. Belki de her rengin bir sesi vardır, beyaz da şiir gibi hiçbir sese benzemeyen, ama tüm seslerden tınılar taşıyan bir sese sahiptir.

Şiirin rengi beyaz olmalı çünkü şiirin dili kırılınca parçalanıp kendisinin ötesine geçer. Şiir beyazı, renklere ayrılır; acının rengi, umudun rengi, baharın, sevdanın, isyanın rengi, yaşamın ve düşün rengi, ölümün, sonsuzluğun, uyumsuzluğun, düşmenin, kalkamamanın, direnmenin, zaferin, yenik düşmenin rengi... Şiirin rengi.

Özdemir Asaf'tan beyaz bir şiir geldi konu yüreğime şimdi; "Bütün renkler aynı hızla kirleniyordu / birinciliği beyaza verdiler".

Şiir, dilini bilmeyenlerin renksiz sandığı gökkuşağı renkli imge çiçeğidir. Ama aynı zamanda pisliklerini başarıyla saklayan dünyaların içinde aykırı bir dünya, gizlenmeyi reddeden, muhalif ve kire tahammülsüz bir direnişçi.

Bambaşka bir dil konuşan şairler de var diyeceksiniz, bambaşka renkler taşıyan, kökeni beyaz olmayan şiirler. Ne diyebilirim ki, anlamadığım çok dil olduğu doğru ya da anlayıp da konuşmadığım, konuşmadığım, ama benim dilimde şiir kir gösterir.

ÇIKTI!

Yaralı Gümüş
(Şiir)

Hilmi HAŞAL

Yom Yayınları
Şanlıurfa, Nisan 2004

GAM ÇEKME GÜZEL N'OLSA BAHARIN SONU YAZDIR

Ayşegül İZMİRLİ

Baş tarafına İ.Ö. gibi bir kaydın yakışacağı o çok uzaklarda kalan yıllarda, edebiyat öğretmenleri çok şey öğretmişler bizlere; hâlâ o temele basıyorum, hâlâ o alfabeği kullanıyorum. Örneğin, de'lerin, da'ların, mi'lerin, ki'lerin ayrı yazılanlarının hangileri olduğunu, şimdilerde önemsenmeyen satır sonu hece bölünmelerini, yanlışın ve yalnızın yazımlarını; cümle yapısını, özne yüklem uyumunu, vs. hep o dönemde öğrenmişim.

Anımsıyorum, bütün bunlar bize, ya kitaplardan alınmış metinlerdeki ya da bizlerin yaptığı ödevlerdeki yanlış kullanımlardan yola çıkılarak öğretilirdi. Zaman zaman kullandığıma bakılırsa, demek ki yazmışım hafızamın bir köşesine; doğruyu belletmenin iyi yollarından biri olarak görmüşüm. Dergiler, şiirler üzerine yazarken, genellikle kötü örnek üzerinden giderek iyiyi tanımlama uğraşımız bu yöntemin bir uygulaması sayılabilir.

Yılı nerdeyse ortaladık, şiir yıllıklarından bahsetmek için zamanın geçtiğini düşünülebilirsiniz. Yine de ben, geçen ay yazdığım yazımın devamı sayarak, sözü yıllıklara getireceğim ve yanlışın üzerinden doğruya varmanın bir örneği olarak Veysel Çolak'ın 2003 Şiir Yıllığı'na değineceğim.

Çolak'ın yıllığında, en genç şairden en yaşlı şaire doğru bir sıralanmanın seçilmiş olması, kaba ve kolaycı bir tahminle, Mehmet H. Doğan'ın hazırladığı yıllıklardan farklı olma isteği, benzerlikten kaçınma arzusu olarak açıklayabiliriz. Neden, sadece bu mu? Ben, bu dizilişi, yıllığın yukarıda andığım yöntemle değerlendirilmesi gereğinin bir işareti olarak görüyorum. Yani yıllığı, sunudan son şiire doğru değil, tıpkı Osmanlıca yazılmış bir kitabı okur gibi, sondan başa doğru okumamızın, ya da hiç değilse, sunu ve değerlendirme yazılarının, kitabın son şiirinden sonra okunmasının daha doğru olacağını düşünüyorum. Nedeni şu: Çolak, seçkinin hazırlanış yöntemiyle kendi ilkelerinin ya da görüşlerinin çelişmesini vurgulayan, üstelik bunca yılın birikimini doğru saptamalarla aktaran bir değerlendirme yazısıyla başlamış yıllığına. Sonra yaptığıysa ilkelerinin, sözlerinin bir uygulaması değil ne yazık ki. 155 şairin, "kendini yineleyen", "sıradan", "ortaklaşa", "eskütülen" şiiriyle kitabını oluştururken sanki, "yaptığımı yapmayın" diyor. Bu çelişkiye rağmen yine de Çolak'ı, yıllığını hazırladığı sırada kendisine dayatılan koşulları bilmeden ve işin ticari boyutunu göz ardı ederek yargılamayı doğru bulmadığımı söylemeliyim. Bu yüzden, *Eski* dergisinin 28. sayısında Seyyit Nezir'in Çolak'a sorduğu soruların yanıtlarını bu yıllıkta bulamayız. Ancak ekonomik ve duygusal baskılardan sıyrılmış, sadece edebi duruşuna yaslanarak yıllığını hazırlamış bir Veysel Çolak'a sorulabilir bu sorular; doğrusu da budur.

Eski dergisini anmışken, yine İ.Ö.'ye döneceğim: Edebiyat derslerini haftada bir gün "tahrir" dersine dönüştüren öğretmenimiz, bu derste, bir hafta önce verdiği konu hakkında yazdıklarımızı denetler ve sonra bir öğrenciye ödevini okutturur, diğer öğrencilerin bu metni eleştirmesini isterdi. Dersin sonuna doğru da kendisi, toptan bir değerlendirme yapar ve konuşan her üç öğrenciden ikisine şu klişe cümleyi söylerdi: "Beş dakika konuştunuz, ama hiçbir şey söylemediniz." *Eski* dergisinin 28. sayısında yıllıklar üzerine yazılmış yazılar ağırlıkta. Bu yazılardan Demirtaş Ceyhun, Yüksel Pazarkaya ve Afşar Timuçin'in yazdıkları tarih ve nostalji kokulu, İ.Ö.'yi anımsatan yazılar; anılarımıza dokunmuşlar. Abdullah Şevki

ise dünden bugüne uzanmış. Dünyü neyse ne, bugüne bakışı tırpancı: 1960'tan önce doğanları doğrayıp oldukları yerde çürümeye bırakmaktan yana. Demek ki yatay bir şirden yana, omurgasız bir şiir istiyor. O ve ötekiler, beş dakika konuşup hiçbir şey söylemeyenlerden. Bir de, *Cumhuriyet Kitap*'ın 737. sayısında, Mustafa Şerif Onaran'ın "Dergilerde" üst başlıklı köşesinde yazdıkları var ki, bu kadar da "beş dakika" konuşulamaz. Bu derginin 20. sayfası boş kalmış!

...Yazdığım konuyu kesen küçücük bir gazete haberi; arka sayfalara atılmış, oraya yakıştırılmış bir kültür darbesi: Enis Batur'un ve Selçuk Altun'un YKY Yayınları'nın yönetim kurulu üyeliği yenilenmemiş! Bu karar üzerine, *Kitaplık* yayın kurulu üyeliği yapan Ayfer Tunç ve Cem Akaş, protesto amacıyla dergiden ayrılmış! Sermayenin YKY ve *Kitaplık* aracılığıyla sanatın üzerine çöreklendiğini haykırınlarını; paranın, iktidara dönüşerek bu iki kurumun marifetiyle edebiyata egemen olduğunu savunanların; bu karalamanın öznesi olan vandalların gözü aydın!

Dikkat! Kapitalizmin kültür alanında kazandığı bir zaferdir bu! Bu darbenin arkasında, evet, devlet tarafından takibe alınmış bir bankanın siyasete mahkûmiyeti vardır. Bu darbenin arkasında, evet, devletin olanaklarını kullanarak, bu düzeyde, bu kalitede ve bu kadar kısa sürede 2000 kitap yayımlamayı başaramamış Kültür Bakanlığı'nın kıskançlığı ve adamlarına yer açma gayreti vardır. Bu darbenin arkasında, evet, gerici ideolojinin para yoluyla kültür ve sanatı dönüştürme planının uygulanması vardır.

Ey, sol söylemlere yaslanarak "sermayenin gücü" öcüsünü yaratan Don Kişotlar! Biraz bekleyin hele, sermayenin de gücün de ne olduğunu, nasıl kullanıldığını; asıl öcünün kimler olduğunu göreceksiniz. Kuşatılmış bir ülkenin kale kapılarından birini içerden açanlara yataklık yaptığımızın ve düşmanı içeri almalarına yardımcı olduğunuz farkına varacaksınız. Edebiyatın eleği olmayı görev edinmekten ve edebiyatın düzeyini yükseltmekten başka bir amacı olmayan bir kurumun kolonları ve kirizleri kesilmişken, kesiliyorken, siz, bir rüzgârın üstünüze dökülen molozları savuracağımı, hafifleyeceğinizi sanın; sanın ve alkış tutun takiyeci hızarlılara. Yazdığımız cümleleri, kurduğunuz dizeleri yeni düzene uydurmak için değiştirmeye başlayın. Ya da harakirinizi sürdürün: Dairenizin o küçük çapını sokun karnınıza, "edeb"lice yarılın.

Ve ey siz, kınlarındaki parayı sahte iktidarlarının burçlarına bayrak diye çeken küflü fatihler! Kovuklarınıza döneceksiniz, köf kovuklarınıza! Tarihin emri bu! Beyliğiniz kaç gündür, ya da istila ettiğiniz mekâna ne kadar tutunacaksınız, bunu bilmiyorum. Bildiğim şu: Devriniz dolacak. Uygarlığın emri bu!

YKY'nin ve *Kitaplık*'ın geldiği noktaya bir çentik koyun ve sonrasını izleyin lütfen, "*çağımızın tanığı*" olun. Takiye geleceğinin bir sonucu olarak, diyelim bu yılın sonuna kadar, "*eski*"lerin planı, projesi uygulanır, tasarladığı kitaplar yayımlanır belki. Sonuna, sonrasına bakın siz.

Dikkat! Türk edebiyatının, Türk yayıncılığının çok önemli bir kalesi düşmüştür; bunu bir not olarak kayıtlarınıza geçirin.

Göreceğiz, görüşeceğiz...

ÇIKTI!

Şiir Seddinde Kronos
(Deneme-İnceleme)

Hilmi HAŞAL

Yom Yayınları
Şanlıurfa, Nisan 2004

Yayın Yönetmeni : Ramis DARA (0 535 4990030)
Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü : Melih ELAL
Yönetim Yeri : Ataevler, Adalet Sok. Adaletkent Sitesi
H Blok, D: 3 16140 Nilüfer - BURSA
Yayın Danışmanları : İhsan ÜREN, Hilmi HAŞAL,
Serdar ÜNVER, Nuri DEMİRCİ.
Dağıtım : Pentimento Art Shop (0212 2933959)

Yazışma Adresi : Ramis DARA P.K. 68 16361 Ulucami - BURSA
Katkı Payı : 15.000.000,- TL
Posta Çeki : Hilmi HAŞAL adına 584893 numaralı hesap
Dizgi : Emel COŞKUN
Baskı : Özsan Matbaacılık, İzmir Cad., No: 221 BURSA
Elektronik Posta : akatalpa@hotmail.com
Faks : 0 224 2254052

Şiir ağırlıklı aylık edebiyat dergisi *Akatalpa* Ocak 2000'de Bursa'da kurulmuştur.